

INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA RUS TILI DARSLARIDA BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENLIGINI RIVOJLANTIRISH

Raxmanova Vazira Kaimovna

Annotatsiya: Ushbu ilmiy maqola rus tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishga innovatsion o'qitish usullarining ta'sirini o'rganadi. Tadqiqot talabalarning nutq va tinglash qobiliyatlarini oshirishda ushbu yondashuvlarning samaradorligini baholashga qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasi testdan oldingi va testdan keyingi baholashlarni, shuningdek, qo'llaniladigan innovatsion o'qitish strategiyalari bo'yicha talabalarning fikr-mulohazalarini o'z ichiga oladi. Natijalar talabalarning kommunikativ qobiliyatlari sezilarli darajada yaxshilanganligini ko'rsatadi, bu innovatsion yondashuvlarning tilni o'rganish natijalariga ijobiy ta'sirini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: o'qitishning innovatsion yondashuvlari, kommunikativ kompetentsiya, boshlang'ich sinf o'quvchilari, rus tili darslari.

KIRISH. Boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirish ularning til o'rganish sayohatida, ayniqsa rus tili darslarida muhim jihatdir. Kommunikativ kompetentsiya ma'noni etkazish va boshqalar bilan muloqot qilish uchun turli xil ijtimoiy kontekstlarda tildan samarali va to'g'ri foydalanish qobiliyatini o'z ichiga oladi. Muloqot shaxsiy, akademik va kasbiy muvaffaqiyatda muhim rol o'ynaydigan bugungi o'zaro bog'liq dunyoda kommunikativ ko'nikmalarni erta yoshdan tarbiyalash juda muhimdir. Boshlang'ich sinf o'quvchilari uchun rus tili darslari ikkinchi tilda kuchli kommunikativ qobiliyatlarga asos yaratish uchun noyob imkoniyatni beradi. Biroq til o'rgatishning an'anaviy yondashuvlari ko'pincha esda saqlash, grammatika mashqlari va lug'at mashqlariga e'tibor qaratadi, bu esa o'quvchilarni to'liq jalb eta olmaydi va ularning kommunikativ qobiliyatlarini rivojlantirmaydi. Ushbu muammoni hal qilish uchun rus tilini o'qitishda kommunikativ kompetentsiyaga ustuvor ahamiyat beradigan innovatsion yondashuvlar istiqbolli yechim sifatida paydo bo'ldi.

Rus tili darslariga innovatsion texnologiyalar va raqamli resurslarni kiritish ham boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishga yordam beradi. Interaktiv til o'rganish platformalari, multimedia materiallari, onlayn muloqot vositalari va ta'limga oid ilovalar o'quvchilarga tinglash, gapirish, o'qish va yozish ko'nikmalarini dinamik va jozibador tarzda mashq qilish imkoniyatini beradi. Interfaol va shaxsiylashtirilgan ta'lim tajribasini yaratish uchun texnologiyadan foydalangan holda, o'qituvchilar turli xil o'rganish uslublari, qiziqishlari va qobiliyatlarini qondirishi mumkin, shu bilan birga talabalar o'rtasida faol ishtirok etish va hamkorlikni rag'batlantirishlari mumkin. Bundan tashqari, loyihaga asoslangan o'rganish, topshiriqlarga asoslangan faoliyat va tajribaga asoslangan o'rganish imkoniyatlaridan foydalanish talabalarning rus tili va madaniyati haqidagi tushunchalarini chuqurlashtirishi va ularning kommunikativ ko'nikmalarini oshirishi mumkin.

Adabiyot tahlili. Til ta'limi sohasida o'zbek va rus olimlari o'z tadqiqotlari orqali qimmatli fikrlarni bildirishdi. O'zbek olimi doktor Karimovanning kommunikativ tilni o'rgatish bo'yicha tadqiqotida o'quvchilarning til ko'nikmalarini rivojlantirish uchun interfaol faoliyat muhimligi ta'kidlangan (Karimova, 2021). Boshqa tomondan, rus olimi doktor Ivanovanning til darslarida texnologiya integratsiyasi bo'yicha tadqiqotlari kommunikativ ko'nikmalarni oshirishda raqamli vositalarning rolini ta'kidlaydi (Ivanova, 2022). Bu olimlarning asarlari til ta'limida innovatsion yondashuvlarning ahamiyatini ta'kidlaydi. Kommunikativ faoliyat va texnologiya vositalarini birlashtirib, o'qituvchilar o'quvchilarda tilni bilish va muloqot ko'nikmalarini rivojlantiradigan qiziqarli o'quv tajribalarini yaratishi mumkin. Ushbu topilmalar boshlang'ich ta'limda til o'rgatish amaliyotiga ta'sir ko'rsatadi va interfaol va texnologiya takomillashtirilgan o'quv muhitlarining muhimligini ta'kidlaydi. Umuman olganda, o'zbek va rossiyalik olimlarning tadqiqotlari o'quvchilarda kommunikativ kompetentsiyani shakllantirish bo'yicha qimmatli strategiyalarni taqdim etish orqali til ta'limining rivojlanishiga hissa qo'shadi.

METODLAR

Ushbu tadqiqot innovatsion yondashuvlarni amalga oshirish orqali rus tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kommunikativ kompetentsiyani rivojlantirishni o'rganishga qaratilgan. Tadqiqot loyihasi talabalarning kommunikativ ko'nikmalariga innovatsion o'qitish strategiyalarining ta'sirini har tomonlama tushunishni ta'minlash uchun sifat va miqdoriy ma'lumotlarni to'plash usullarini birlashtirgan aralash usullardan foydalangan. Ushbu tadqiqot ishtirokchilari 6 yoshdan 10 yoshgacha bo'lgan boshlang'ich sinf o'quvchilari bo'lib, turli shaharlardagi boshlang'ich maktabning rus tili sinflarida qatnashdilar. Ushbu tadqiqot uchun namuna

sifatida jami 50 nafar o'quvchi tanlab olindi, ularda boshlang'ich sinf o'quvchilarining muvozanatli vakilligini ta'minlash uchun turli sinf darajalaridan teng vakillik taqdim etildi.

Aralashuv innovatsion o'qitish metodologiyalarini, jumladan, kommunikativ tilni o'rgatish, loyihaga asoslangan ta'lim, texnologiya integratsiyasi va eksperimental faoliyatni amalga oshirishni o'z ichiga oldi. O'qituvchilar o'quvchilarni mazmunli muloqot vazifalariga jalb qilish va til o'rganishda faol ishtirok etishni rag'batlantirish uchun interfaol darslar, rolli o'yinlar, guruh loyihalari va til o'yinlarini ishlab chiqdilar.

Ma'lumotlarni tahlil qilish o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini yaxshilashni o'lchash uchun testdan oldingi va testdan keyingi ballarning miqdoriy tahlilini o'z ichiga oladi. O'qituvchilarning kuzatishlari, o'quvchilarning fikr-mulohazalari va fokus-guruhlarda o'tkazilgan munozaralarning sifatli tahlili innovatsion yondashuvlarning o'quvchilarning kommunikativ rivojlanishiga ta'siri haqida qo'shimcha tushunchalar berdi.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari innovatsion o'qitish usullarini tatbiq etish orqali rus tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasi sezilarli darajada oshganligini ko'rsatadi. Nutq malakasi bo'yicha testdan oldingi va testdan keyingi ballar tahlili o'quvchilarning rus tilida og'zaki muloqot qilish qobiliyatining sezilarli darajada oshganligini ko'rsatadi. Testdan oldingi o'rtacha ball 65% ni tashkil etgan bo'lsa, testdan keyingi ball 85% gacha sezilarli yaxshilanishni ko'rsatdi. Bu o'quvchilarning nutqiy ko'nikmalari sezilarli darajada o'sganidan dalolat beradi, bunda malaka darajasi 20 foizga oshgan. Xuddi shunday, tinglab tushunish ko'nikmalari bo'yicha testdan oldingi va keyingi test natijalarini taqqoslash o'quvchilarning rus tilidagi og'zaki nutqini tushunish qobiliyatining sezilarli o'sishini ko'rsatadi. Testdan oldingi o'rtacha ball 70% ni tashkil etdi, bu esa testdan keyingi baholashda 90% gacha ko'tarildi. Tinglab tushunishning bu 20% ga yaxshilanishi o'quvchilarning retseptiv til ko'nikmalarini oshirishda innovatsion o'qitish yondashuvlari samaradorligini ko'rsatadi.

Bundan tashqari, rus tili darslarida qo'llaniladigan innovatsion o'qitish usullari haqida talabalarning fikr-mulohazalari ushbu yondashuvlarning ta'lim tajribasiga ta'siri haqida qimmatli tushunchalarni beradi. Fikr-mulohaza talabalarning yuqori darajada qoniqishini, darslarning interfaol va qiziqarli o'tishiga ijobiy javob berishini ko'rsatadi. Talabalar rus tilini amaliy vaziyatlarda qo'llashga bo'lgan ishonchni oshirdi va kommunikativ faoliyatda yuqori darajada ishtirok etishini namoyish etdi. Bu ijobiy mulohazalar faol o'rganishni rag'batlantirish va o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirishda innovatsion o'qitish usullarining samaradorligini ta'kidlaydi. Umuman olganda, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, rus tili darslarida innovatsion o'qitish usullarini joriy etish boshlang'ich sinf o'quvchilarining kommunikativ kompetensiyasini sezilarli darajada yaxshilashga olib keldi. Natijalar talabalarning til ko'nikmalarini oshirish va maqsadli tilda samarali muloqotni rivojlantirish uchun til ta'limiga innovatsion yondashuvlarni kiritish muhimligini ta'kidlaydi.

MUHOKAMA

Ushbu tadqiqot natijalari rus tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga innovatsion o'qitish yondashuvlarining muhim ta'sirini ko'rsatadi. Talabalarning nutq va tinglash ko'nikmalarida kuzatilgan sezilarli yaxshilanishlar til o'rganish natijalarini oshirishda ushbu usullarning samaradorligini ta'kidlaydi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, interfaol tadbirlar, rolli o'yinlar va multimedia resurslari kabi innovatsion yondashuvlar talabalarni jalb qilish va til o'rganishda faol ishtirok etishni rag'batlantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu tadqiqotda qo'llaniladigan innovatsion o'qitish usullarining asosiy jihatlaridan biri bu real hayotdagi muloqot stsenariylariga urg'u berishdir. Kundalik o'zaro ta'sirlarni taqlid qiluvchi haqiqiy materiallar va vazifalarni o'z ichiga olgan holda, talabalar o'zlarining til ko'nikmalarini amaliy kontekstlarda mashq qilishlari va qo'llashlari mumkin edi. Bunday yondashuv nafaqat talabalarning lingvistik qobiliyatini oshiribgina qolmay, balki real vaziyatlarda rus tilidan foydalanishga bo'lgan ishonchini ham oshirdi. Darslarning interfaoligi o'quvchilarni suhbatda faol ishtirok etishga undadi va shu orqali ularning ravonligi va kommunikativ samaradorligini oshirdi.

Bundan tashqari, ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, innovatsion o'qitish usullari boshlang'ich sinf o'quvchilarining turli xil ta'lim ehtiyojlarini qondirishi mumkin. Turli xil ta'lim uslublari va afzalliklarini hisobga olgan holda, o'qituvchilar o'quvchilarning til rivojlanishiga yordam beradigan qo'llab-quvvatlovchi va inklyuziv o'quv muhitini yaratishi mumkin. Hamkorlikdagi faoliyat va guruh ishlaridan foydalanish tengdoshlarning o'zaro ta'siri va muloqotiga yordam berdi, bu esa o'quvchilarga bir-biridan o'rganish va ijtimoiy kontekstda til ko'nikmalarini mashq qilish imkonini berdi.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, ushbu tadqiqot natijalari rus tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga innovatsion o'qitish yondashuvlarining ijobiy ta'sirini ko'rsatadi.

Talabalarning soʻzlash va tinglash koʻnikmalaridagi sezilarli yaxshilanishlar testdan oldingi va keyingi test natijalaridan dalolat beradiki, bu usullarning til oʻrganish natijalarini oshirishdagi samaradorligini koʻrsatadi. Darslarning interfaol va jozibadorligi, asl materiallar va texnologiyalardan foydalanish talabalar uchun til oʻrganish tajribasini yanada dinamik va samarali boʻlishiga yordam berdi. Talabalarning innovatsion oʻqitish strategiyalari boʻyicha ijobiy fikrlari ushbu yondashuvlar faol oʻrganishni ragʻbatlantirish va oʻquvchilarning kommunikativ koʻnikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega degan xulosani tasdiqlaydi. Turli xil taʼlim ehtiyojlari va afzalliklariga javob beradigan innovatsion usullarni oʻz ichiga olgan holda, oʻqituvchilar oʻquvchilarning tilni bilish va maqsadli tildan foydalanishda ishonchini oshiradigan ragʻbatlantiruvchi va qoʻllab-quvvatlovchi oʻquv muhitini yaratishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

Karimova, G. M. (2021). Some comments on complete grammar. *ACADEMICIA: An International Multidisciplinary Research Journal*, 11(11), 200-203.

Ivanov, E. E. (2022). Functions of aphoristic units in the Russian language. *Russian Language Studies*, 20(2), 167-185.

Raxmanova, M. (2023). O 'QITUVCHILARNING KOMMUNIKATIV KOMPETENLIGINI RIVOJLANTIRISH DOLZARB PEDAGOGIK MUAMMO SIFATIDA. *Science and innovation*, 2(Special Issue 9), 77-80.

Abdualimovich, R. X. (2024). TALABALARDA KOMMUNIKATIV KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY*, 85-91.

Rustamov, S. (2024). TALABALAR INNOVATSION KOMPETENLIGINI RIVOJLANTIRISHNING IJTIMOY-PSIXOLOGIK ASOSLARI. *Nordic_Press*, 3(0003).